

Sait Çetinođlu: RUS DEVRİMİNİN ÖTEKİ TARİHİNE DAİR GECİKMIŞ BİR YAZI

Posted on 02/01/2020

Sosyalizm olmadan özgürlük, bir ayrıcalık ve adaletsizliktir; özgürlük olmadan sosyalizm ise kölelik ve zalimlikdir Mihail Bakunin

Bildiğimizin ötesinde Rus Devrimi ve Bolşevik Parti tarihi bilgilerinin sunulmasına paralel olarak, iktidar mücadelesi ve süreç içinde diktatörlüğün tesisinin ortaya konarak irdelendiği, Rus Devrimini hatırlamak ve devrimi yeniden düşünmek bakımından, Gün Zileli'nin Hazırladığı "1917-1918 Rusya'da Devrimden Tek Parti Diktatörlüğüne"[i] başlıklı çalışması önemli bir çalışmadır. Gün Zileli, bu kapsamlı çalışmasında Şubat Devriminin ilk gününden başlayıp, kronolojik olarak adım adım, devrimin tek parti diktatörlüğüne dönüşüm sürecinin hakikatini paylaşır. Rus Devriminin bir başka tarihini okuyucularla paylaşır.

Çalışmanın mütemmim cüzü olarak kabul edeceğimiz kapsamlı ve derinlikli sunuşunda; Fikret Başkaya, devrimin temel niteliklerinin altını çizer: "Devrim Şubat'ta oldu, Ekim'de Bolşevik Parti iktidarı ele geçirdi. Lâkin bir şey vardı: Örgüt devrim yapmazdı... Devrim, bir siyasi partinin, dahası profesyonel devrimcilerin yapacağı bir şey değildir. Devrimi halk yapar, devrimin ne zaman olacağı bilinemez-öngörülemez, aksi halde devrimler olmazdı. Devrim, o devrimin özneleri olan geniş kitleler de dahil herkesi şaşırır..." Başkaya sunuşunda, Rusya'da devrim sürecinin özetlendiği, Rus Devriminin önemini ayrıntılı ele alındığı, milyonlarca sıradan insanların radikal önderlere dönüştüğü süreci resmettiği ve karşı devrim tohumlarının atıldığı süreci göz önüne serer.

Başkaya devamla, "resmî ideoloji, resmî tarihi varsayar. Dolayısıyla resmî tarih kendi başına bir amaç değildir. Resmî ideolojinin ham maddesidir... Resmî tarih, yalan, tahrifat, yok

saymaya [occultation], adıyla çağırılmamaya, sansüre ve oto-sansüre dayanan bir tarih versiyonudur. Toplumsal bellek yeni egemen sınıfın ihtiyacına göre 'yeniden kurgulanır'. Hâkim sınıfların ihtiyacına göre yazılmış tarih, işe geçmişti tahrif ederek, geçmişte yaşanmış olana dair tabular oluşturarak, bazı olayları öne çıkarıp önemini abartarak, bazılarını yok sayarak, değilse önemsizleştirilerek, karartarak, silikleştirerek, kişiyi yüceltip kişiye tapınmaya dayalı bir kişi kültü yaratarak, ama hepsinden önemlisi geçmişin bilinmesi istenmeyen kısımlarını unutturup, hafıza kaybı [amnésie] yaratmakla mümkün oluyor. Kimi zaman da yok saymaya yok etme eşlik eder..." sözleriyle resmi ideolojinin can simidi resmi tarihini eleştirerek, tarihin gerçek öznesi olan kitlelerin öneminin bir kere daha altını çizer.

Bilindiği gibi Rus Devrim Tarihi Başkaya'nın yukarıda özetlediği "gereksinmeler" doğrultusunda bir çok değişikliklerle defalarca yazılmıştır.

Gün Zileli'nin çalışması, Başkaya'nın yukarıda özetlediğimiz sunuşu ile birlikte dört bölümdür. Birinci Bölüm, Rus Devriminin Şubat'tan başlayarak Ekim sürecine kadar olan döneme odaklanır: Şubat Devrimi'ni, özgürlükçü bir halk devrimi kavramıyla ifade eden Gün Zileli, "Bu devrim, sadece Çarlık rejimini değil, tüm devlet yapısını ve onun demir çekirdeği olan orduyu ve ordu disiplini yıkmaya, tüm ezilen, sömürülen sınıfların katıldığı ve aktif rol aldığı muazzam bir özgürlük devrimidir. Sadece bununla da kalmamış, aşağıdan işçi ve köylü komitelerinin hareketiyle üretim yapısını da hedef almış ve burjuvazinin ve toprak sahiplerinin mülkiyet sistemini de yıkmıştır. Yani bu anlamda aynı zamanda bir altyapı devrimidir de." Sözleriyle Şubat Devrimini özetler. Bolşeviklerin devletçi uygulamalarıyla kıyaslayarak, Şubat'ın Ekim'e göre çok daha radikal bir üretim ilişkileri devrimi olduğunun altını çizer. İkinci Bölüm, Kasım, Aralık, Ocak aylarını kapsayan tek parti yönetimine geçiş sürecine odaklanmıştır. Bu özgürlük devriminin, Ekim ayında Bolşeviklerin iktidara el koymasıyla birlikte, Bolşevik iktidarın pekiştirilmesi için devletin sönmelenmesi söylemiyle, despotik devlete dönüşüm sürecine odaklanılmıştır. Üçüncü bölüm, tek parti diktatörlüğünün temellerini irdelenmesine ayrılır.

Şubat Devrimi itibariyle devam eden direnişler ve radikal devrimci muhalefetin, Ekim'den sonra sistemli bir şekilde kriminalize edilerek, bunlara karşı şiddet kullanılmasının kararnamelele meşrulaştırılmasına paralel olarak, iktidarın Bolşeviklerce konsolide edilmesi tek parti ve tek kişi iktidarına olanak sağladı. Yeni rejim tek parti ve tek kişi diktatörlüğüne dönüştü. Bu bakımdan Lenin'in "demokratik merkezîyetçilik" diktatörlüğe denk geldiğini söyleyebiliriz. Emma Goldman'ın ironisiyle anlatırsak; "Her ne pahasına olursa olsun Komünist birliğin korunması gerekiyordu. Ve beybaba bu arada haşarı çocuklarının kulaklarından sırasıyla tutup terbiye kurallarını gösteriyordu"[ii]

Süreç içinde Sovyetlerin içi boşaltıldı, sırasıyla askerler, köylüler ve işçiler[iii] kazanımlarını sistematiik bir şekilde kaybederek, tek kişi yönetimine teslim olma seçeneği, aslında seçeneksizliği ile karşı karşıya kalındı. Emma Goldman, 1922 yılında gelinen noktayı şu sözlerle özetler:

"Bugünkü Rusya'yı Sovyet Rusya Bolşevik devleti de Sovyet devleti diye adlandırmak düpedüz gülünçtür."[iv]

Lenin'in başlangıçta karşı olduğu, "Tüm İktidar Sovyetlere" sloganı hayata geçirildiğinde işçi sınıfı iktidardan sonsuza kadar uzaklaştırılmıştı. İşçi sınıfı söylemi terkedilerek yerine geçirilen halk söylemi illüzyonu yoluyla, Parti'nin emekçi sınıfların tümünü kucakladığı ifade edilmekte ve kitlelerin bu illüzyona inanması sağlanmaktaydı. Oysa, bu temel söylem değişimi, Parti'nin tüm emekçi sınıfları kucaklayan bir aparat olarak kendini tanımlaması, kolaylıkla Parti-Devlet'e dönüşümünün zeminini oluşturmuştur. Bundan sonrası iktidar için artık kolaydır. Kendisine karşı en küçük bir eleştiride bulunan ya da bulunması ihtimali/potansiyelini barındıran her kişi veya odak kolaylıkla "halk düşmanı" etiketi ile yaftalayıp, çok ağır ve telafisi imkansız cezalandırmalara olanak sağlayarak, olağanüstü bir "meşruiyete" erişilmiştir. Bu "meşruiyet" ile Uluslararası Komünist Hareketi, kendi seksiyonlarına dönüştürmesini kolaylaştırmıştır.

Bu teslimiyet uluslararası devrimin koşullarını ortadan kaldırmış, hareketin gelişmesini de önleyerek kısırlaştırmıştır.

Tekrar Rusya'ya dönersek; Fabrika komitelerinin tasfiyesi ve Taylorizm'e geçiş, karşı devrimin embriyoları olarak sisteme yerleşmiştir. Lenin : "İleri ülkelerdeki halklara kıyasla Rus kötü bir işçidir. Çarlık rejimi altında ve serilik kalıntılarının inatla sürmesine bakarak başka türlü de olamazdı. Sovyet hükümeti, çalışmayı öğrenme görevini bütün kapsamıyla halkın önüne koymalıdır." Goldman'ın, angaryadan başka bir şey değil dediği; Komünistlerin çalışma yükümlülüğü ile kapitalizmin çalışma etiği arasındaki fark silikleşmiştir.

İçine düşülen bu sarmaldan çıkışın, "Yakalama ve geçme" olarak anlaşılması daha vahim sonuçları doğurmuştur. "Yakalama ve geçme"nin sosyalizm olarak tarif edilmesi bir başka garabeti oluşturur. Bu durumda en gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıfına görev düşmemektedir.

Özellikle idam cezasının geri getirilmesi,- oysa Bolşevikler bu türden vahşete karşı çok şiddetli tepki göstermiş, ölüm cezasını insanlık açısından ne kadar barbarca ve alçaltıcı olduğunu savunmuşlardı- Bolşevik rejimin en karanlık kurumu[v] Çeka suretinde Okhrana'nın diriltilmesi, yargısız infazları meşrulaştırdı. -Çeka mensuplarının büyük çoğunluğu eski Çarlık Okhrana'sının, Kara Yüzler'in elemanlarından ve ordunun eski üst rütbeli subaylarından oluşmaktadır- Giderek toplu infazların kanıksanması özgürlük ve yarışma ortamını ortadan kaldırarak siyasi zemini zehirledi. "Razstrels (kurşuna dizme) Çeka'nın komünist devletçe kabul edilen ve bir komünist azizin yetkisi dahilinde uygulanan en gözde yöntemdir".[vi] Siyaset, Halk Düşmanı söylemiyle muhalefet potansiyeline karşı bir savaşa dönüştü. Bu bakımdan Bolşevik uygulamalar İttihatçı/ Kemalist uygulamalar ile örtüşür. Men'i İhtikar komiteleri, İstiklal Mahkemeleri, Milli Mücadele'de Tekalif-i Harbiye ve İTC'nin seferberlik uygulamaları vesilesiyle Ermenilerin ve Rumların mallarına ve birikimlerine el koyma... gibi

Gün Zileli, çalışmasında başta Emma Goldman ve Volin olmak üzere bir çok saygın ismin tanıklığına baş vurarak, devrim sürecinin diktatörlüğe ve bir terör sarmalına evrilmesini örnekler.

Bolşeviklerin Lenin imzalı 11 Ağustos 1918 günlü telgrafı Özgürlük Devrimi'nin ulaştığı noktayı özetlemektedir:

“Yoldaşlar! Kulakların beş vilayette başlatmış olduğu isyan acımasızca bastırılmalıdır. Bütün bir devrimin çıkarı bunu gerektirmektedir...”

“1. Yüz kişiden az olmamak kaydıyla, adı çıkmış kulakları, zenginleri, kan emicileri asın (asın ki bütün narod görsün).

“2. isimlerini yayınlayın.

“3. Ellerindeki bütün tahıla el koyun.

“4. Dünkü telgraf doğrultusunda rehineler belirleyin.

“Bunları öyle bir şekilde icra edin ki, yüzlerce kilometre ötedeki narod bile görsün, korksun, bilsin ve şöyle haykırsın: insanları gırtlaklıyorlar ve kan emici kulakları gırtlaklayacaklar.

“Telgraf alındısı ve icraat.

“Saygılar,

Lenin.

Not: Daha çetin ceviz olan adamları bulun.”

Oysa, Emma Goldman'ın Rusya'dayken görüştüğü ve o sırada henüz tutuklanmayıp kaçak yaşayan Sol SR'lerin liderlerinden Mariya Spiridonova'dan naklen aktardığı şu bilgiler, sorunun bir "kulak" ayaklanması olmayıp, Ekim Devrimi'ni desteklemiş köylülerin topyekûn bir direnişi olduğunu ortaya koymaktadır:

" 'Bolşevikler, ürünlere zorla el koymanın, köylülerin kentleri beslemeyi reddetmeleri üzerine benimsendiğini iddia ediyorlar' dedim. Bunun gerçekte bir ilgisi olmadığını söyledi Mariya. Köylüler aslında 'merkezle komiserleri aracılığıyla ilişki kurmak istememişlerdi. Onların kendi Sovyetleri vardı, işçi Sovyetleriyle doğrudan bağ kurmakta ısrar ediyorlardı. Sovyetlerin gerçek anlamıyla uygulanacağını sanmışlardı, sıradan halkın her zaman sandığı gibi...' Goldman, eleştirilerini sıralarken emin olduğu bir şey vardır: Komünist Parti ile Rus Devrimini birbirine karıştıran devrimin sözüm ona dostlarının da beni mahkûm edeceklerinden eminim."

Rejim, kırsalda direnişi kendi elleriyle yaratmıştır. Bolşevikler kendi ilkelerine direnmişlerdir demek daha doğru olur. Ülke çapında açlığın, bu bakımdan Bolşevikler eliyle örgütlenmiş ve tetiklenmiş olduğunu söylemek yanlış değildir.

Sürecin sonu bir hayal kırıklığıdır ki, en dirençli militanları etkiler; Rus devriminin en önemli figürlerinden daha çok Kamo adıyla bilinen Bolşevik "profesyonel devrimci" Simon Ter Petrosyan'ı (1882-1922) anarak bitireyim; Kamo son gününde (18 Temmuz 1922), Parti'de karşı karşıya kaldığı durumla ilgili olarak kırgındır: "Bir fiş doldurmak. Parti komitesi hakkımdaki her şeyi biliyordu. Anlıyor musun? Çıldırılmışlar! Yaşamımı on satırda anlatacağım! Saçma. İşte ben bu kadarım. Bir kâğıt parçası üstündeki on satır! Devrim koca Kamo on satırlık bir kağıda dönüşmüştür..."

"Kamo bisikletine atladı... Bisikletçi virajlara yan yatarak giriyordu. Pedallara bütün gücüyle basıyordu. Kırk yaşında, hız hâlâ onu kendinden geçiriyordu. Akşam havası bir ana yumuşaklığındaydı. Toprak onu taşımaktan mutluydu. Kamo toprağın kendisini hâlâ

sevdiğini bildiği için, gülüyordu.

Otomobil virajda aniden belirdiğinde, ne bisikletçi ne araba yönünü değiştirmede. Sanki eskiden kararlaştırılmış bir randevuya geliyorlardı...”[vii]

Kim bilir... belki de, Lenin’in Yerevan’daki heykelinin kolunun Kamo’nun (Simon Ter Petrosyan) mezarına doğru uzanması garip bir tecelliydi...

[i]

Gün Zileli, 1917-1918 Rusya’da Devrimden Tek Parti Diktatörlüğüne, Bilim ve Sanat Yayınları, Eylül 2019.

[ii]

Emma Goldman, Rus Devriminin Çöküş Nedenleri, çev: Yakup Coşar, Dipnot, 2008, s52-53

[iii]

Goldman 1922 yılında işçi birlikleri olan sendikaları şu sözlerle özetlemiştir: Lenin’in sendikaların göreviyle ilgili tezi, “sendikaların komünizmin okulları” olduğu yolundadır. Ancak gerçekte bu bile değildirler. Okul, fikir alışverişinin varlığını ve öğrencilerin inisiyatifini gerektirir. Oysa Rusya’daki sendikalar herkesin devletin emriyle girmeye zorlandığı, hareketli işçi ordularının askeri kışlalarından başka bir şey değildirler. Emma Goldman, Rus Devrimi... s 47

[iv]

Emma Goldman, Rus Devrimi... s 33.

[v]

Tanım Emma Goldman'dan ödünç alınmıştır..

[vi]

Emma Goldman, Rus Devrimi... s 45

[vii]

Jaques Baynac, Lenin'in Fedaisi Kamo, Kaldıraç Y. 2009, s 228-29

Kaynak: ozguruniversite.org

Diğer Yazıları: <https://tarihvetoplumlar.com/sait-cetinoglu/>